

Андріївські вечорниці

Мета. Поглиблювати знання учнів про звичаї, обряди, що виробилися українцями впродовж століть. Захоплюватися невичерпним джерелом яскравої неповторності українського народу, його унікальної культури і високої духовності. Розкрити світ народних звичаїв та обрядів, сприяти вихованню любові до Батьківщини, патріотизму.

На сцені макет української хати, стіл, накритий скатертиною, на столі вареники в макітрі, піріжки в полумисці, узвар у глечику, біля столу – лава. Звучить фонограма української народної пісні.

Ведуча. З давніх-давен славилася Україна таким звичаєм, як ворожіння у ніч на Андрія. Ця давня традиція – прекрасний витвір людської фантазії, призабутої сьогодні. Ми хочемо повернути їй життя. Нехай оживе одна із сторінок молодості наших матерів і бабусь.

Господиня. Уже й вечір, а ні дівчат, ні хлопців немає. Як подумати, що коли ми ще діували, зачуєш де-небудь вечорниці, то аж тини тріщать... Зовсім не те, що тепер. От скоро вже треті півні заспівають, а вечорниці ще й не починалися. Ой – Ой – йой! Куди все поділося?

(Чути сміх... господиня схоплюється. Заходять дівчата)

1 дівчина. Добрий вечір вашій хаті,
Уклін господині,
Чи веселі вечорниці в нашій Україні.
Добрий вечір, господине, славна молодице.
Чули, що в цій хаті будуть вечорниці.

2 дівчина. Аби щастя було в хаті,
Щоб усі були багаті,
Аби було любо, мило,
Аби всі були щасливі.

3 дівчина. Будем з вами добрі, щирі,
То і будем жити в мирі.
Тоді всім нам допоможе
Матір світу – Мати Божа.
Господиня. Добрий вечір, добрий вечір, любі гості!
Просимо, просимо.
Поспішайте, дівчатонька,
Все приготувати,
Бо пора вже вечорниці
Всім нам починати.
Зваримо вареників
Біленьких, смачненьких,
Та й запросимо до нас в гості,
Хлопчиків гарненьких,
Щоб вони разом із нами

Дружно працювали,
Андріївські вечорниці
Піснею стрічали.

(Звучить фонограма Укр. нар. пісні)

Господиня. Вмощуйтеся зручніше. Будьте як вдома. Сьогодні вечір, у який мають здійснитися ваші надії. Хочете знати свою долю, дівчата?

Дівчата. Хочемо!

Господиня. Бач, які бистрі й розумні. Гарзд! Хай вже буде по вашому. То може і помолодію біля вас.

Колись, щоб знати, котра з нас швидше заміж вийде, ми склали чоботи до порога. Чий перший на поріг стане та і заміж швидше вийде. Ану, дівчата, спробуйте і перевірте. Роззувайтесь! Ти, Оксано, перша, і так чобіт за чоботом і до самого порога.

(Дівчата, сміючись, переставляють чоботи до самого порога, поки вітають першу і другу «відданиць», хлопці крадуть з порога перший чобіт.)

4 дівчина. О! Доворожилася! Боса додому піду. Хто забрав чобіт? (Виглядає за двері, там хлопці, заходять у хату).

Відразу наречений об'явився. Прошу віддати, а то в ноги зимно.

1 хлопець. Може, ще й взути?

4 дівчина. Це я вже сама вмю. Бач, заміж першою збираюсь!

2 хлопець. А чого ж то нас ніхто не кличе? Зірка перша вже зійшла!

5 дівчина. Ходіть, ходіть, ворожити будемо.

(Хлопці заходять під фонограму укр. нар. пісні)

3 хлопець. Добрий вечір, добрим людям!

Господиня. А я вже думала, що вечорниці без парубків будуть.

4 хлопець. Добрий вечір вам, а то дівчата слова не дадуть сказати.

5 хлопець. А давайте, хлопці, небилиць розкажемо, тільки не перебивати і не казати «брешеш».

6 хлопець. В раю річка сметани тече. Над річкою дерева, замість листя – гречані вареники: пухкі та свіжі, ніби щойно з печі. Під тими деревами люди лежать, і як тільки котрий їсти захоче – рота роззявив, а вареник з дерева та в сметану – бовть! Винирнув, перевернувся, а тоді прямісінько в рот, тільки встигай жувати. Вирішив я і собі пристати до них. Підходжу до крайнього – таке розпаслось, що й дихати йому важко, питаюсь: «Чи не можна, пане-брате, й мені коло вас тут прилягти?» а він – луп очима та й каже: «А ти хто такий, твій батько чим займався?»

- Та звісно, хлібороб. А він як визвірився на мене: «Іди звідси, тут самі нероби лежать!»

7 хлопець. Це ти про рай розказував, а ось послухайте про пекло! Іду я, іду, дійшов до самісінького пекла. Дивлюсь: скрізь темно і смола ніс забиває. Дивлюся – сидять чоловіки і смола в них із носа, і з рота сиплеться. Я питаю, що це з вами. А один каже: «Це через те, що на тім світі табак курив і любляв сміятися». Я скоріше від них, а далі ще гірше. Тут людей стільки, та все в казанах зі смолою варяться, а сморід такий іде, що аж в носі крутить. «За що вам така кара? – питаю. «А через те, що колись брехали, уроки в

школі пропускали, людей старших не поважали.» Я як злякався, так одразу і прокинувся, та скоріше до вас, на вечорниці.

5 хлопець. Ми так замучилися, проголодалися, може нам би чогось з'їсти?

Господиня. Дівчата, пригощайте хлопців пиріжками.

(Чути грюкіт, стукіт)

Господиня. Ще хтось добивається до нас на вечорниці.

(Заходять дівчата)

1 дівчина. Добрий вечір у вашій хаті!

Господиня. Доброго вечора, дівчатонька. Дякуємо, що зайшли, які новини ви з собою принесли?

1 дівчина. Дівчата, що я вам скажу – і не повірите.

2 дівчина. Та що там вже, говори.

3 дівчина. Я вчора Михайла – тітки Орисі, що біля ферми живе, внука з міста бачила так близько, як оце зараз вас бачу.

4 дівчина. Та що там бачила. Я з ним навіть говорила, як оце зараз із вами говорю.

1 дівчина. А я з ним навіть цілувалася, як оце зараз із вами.... Ні, це було зовсім інакше. (Всі сміються)

2 дівчина. Брешеш, не цілувалася.

1 дівчина. Це я брешу? ! Та ти мені просто заздриш!!!

2 дівчина. Це я заздрю?

3 дівчина. Дівчата, перестаньте сперечатися. Ви знаєте, якщо мені Петро сьогодні не освідчиться, то я собі щось зроблю.

4 дівчина. Нічого ти собі не зробиш.

3 дівчина. Це я не зроблю?! Та я собі знаєш що зроблю!!! Я собі нову зачіску зроблю!!! Я на потилиці його ім'я вистрижу!

2 дівчина. А мій Степан, якщо до мене не підійде, то я на себе руки накладу.

1 дівчина. Як накладеш?!

2 дівчина. Як – як, ось так. (кладає руки собі на голову) (Всі сміються)

3 дівчина. Та вистачить, дівчата, вже про хлопців говорити. Давайте ліпше заспіваємо. (Співають українську народну пісню «Цвіте терен»)

1 дівчина. Слухайте, дівчатонька, а може, щоб Михайло звернув на мене свій погляд, мені пластичну операцію зробити?

2 дівчина. Та на твою операцію в усій Україні пластику не вистачить..(сміються)

3 дівчина. А давайте затанцюємо, щось моїм чобіткам сумно стало.

(Дівчата танцюють)

1 дівчина. І де ж це наші хлопці поділися? Чому їх так довго немає?

(Стукіт. Входять хлопці під укр.. нар пісню «Ой на горі та й женці жнуть»)

1 хлопець. Дівчата, пустіть до хати.

1 дівчина. Гарненько попросіть.

2 хлопець. Пустіть, кажемо, до хати. (стукає)

3 хлопець. Пустіть до хати.

2 дівчина. Не пустимо у хату, дуже вже вас багато.

1 хлопець. Пустіть ліпше, бо буде гірше.

2 дівчина. Ми як візьмемо рогатини, поламаємо ваші спини.

2 хлопець. (Злякано). Дівчатонька, голуб, ятонька, ми прийшли не битися, ми прийшли миритися.

3 хлопець. І гостинці принесли, і нові способи гадання вивідали у старих людей.

2 дівчина. Ну, тоді просимо до хати.

(Звучить пісня «А мій милий вареничків хоче»)

1 дівчина. Доброго вечора у вашій хаті. Чи пустите до господи?

Господиня. І вам добрий, дівчатонька, просим сісти.

1 дівчина. Вареники будем їсти.

2 дівчина. Вареники непогані,

3 дівчина. Вареники у сметані.

4 дівчина. Вас чекають у макітрі

5 дівчина. Вареники дуже ситні.

6 дівчина. Білобок, круглолиці,

7 дівчина. З української пшениці.

8 дівчина. Їжте, їжте, просим щиро

9 дівчина. Вареники наші з сиром

10 дівчина. Вареники непогані

11 дівчина. Вареники у сметані.

(Дівчата роздають вареники глядачам)

1 дівчина. Їжте вареники обережно, бо всередині вас чекає сюрприз.

(Пригощає хлопців варениками)

2 дівчина. Ой, а у моєму варенику в середині гроші. Напевно, багатою буду.

3 дівчина. А у мене – вареник із сіллю – смачна начинка. (Сміється)

4 дівчина. Вареники мої великомученики!

Велику муку терпіли,

В гарячій воді кипіли.

Сиром були понапихані,

Маслом очі позаливані.

Як є сметана, то вмочайте,

А як нема – вибачайте!

Господиня. Дівчата, почаствуйте варениками хлопців!

(Бере вареник і підходить до хлопця)

З'їж, Андрійку вареник,

Він дуже смачненький,

А у нього всередині

Сирочок дрібненький.

Андрій. (Кусає вареник і кривиться)

Чи ти, дівчино, зроду-віку

Вареників не їла,

Що ти свої вареники

Клоччям начинила?

Нехай тебе лихий знає

З цими варениками,

Ти би краще розкидала їх помежи псами.

Степан. А у мене з перцем вареник, але вже смачненький, гостренький, в саме серце запік, як твої очі, Уляно.

Уляна. Чи то й справді мої очі тобі так допікають?

Степан. Ні, але я без них жити не можу. Все б дивився, як у криницю бездонну і глибоку.

(Звучить пісня «Чорнії брови, карії очі»)

(Голос з коридору «Хлопці, допоможіть мені. » Відчиняються двері і на порозі стоїть з великим гарбузом в руках Роман. В, язанка бубликів у нього на шиї)

Роман. От і клята та дівка Уляна, я ж до неї і так, і сяк, і бубликом хотів пригостити, а вона все брикається та глузує. Я думав, що вже домовився з нею про весільну сукню, а вона мені – гарбуз, та ще й новомодній. Та нічого, мабуть, багато насіння з нього буде, та й кашу гарбузову я люблю.

1 дівчина. Не сумуй, Ромцю!

Роман. Я не сумую, та батько буде бити! До кого ж тепер поведуть мене свататись. Я вже чисто замучився.

Чи я, тату, не доріс,

Чи я, тату, переріс,

Чи не рублена хата,

Чом не люблять дівчата?

2 дівчина. Ой, Ромцю, любиш ти гарбузову кашу, а не Уляну.

3 дівчина. Ти нам нагадуєш слова із пісні, де козак любив пироги, а не дівчину.

(Лунає пісня «Із сиром пироги»)

Господиня. А зараз про працю. Дівчата в давнину брали борошно, сипали в окрему тарілку кожна, бігли до джерела, набирали повен рот води, прибігали, брали тарілки з борошном і місили паляничку. Кожна свою позначали, на бляшку і випікали.

Андрій. Тітко Ганно! А для чого оті паляниці позначати?

Господиня. Щоб кожна дівчина свою впізнала...

Андрій. А що буде як паляниці спечуться?

Господиня. Їх клали в рядок і приводили собаку. Чию паляницю собака найшвидше з'їсть, та дівчина найшвидше заміж піде.

Андрій. Ото цікаво! Я пішов по собаку.

Господиня: А ми сьогодні осучаснимо цей звичай. Зараз дівчата візьмуть по пиріжку, намітять кожна свій, а один із хлопців з зав'язаними очима вибере, чий пиріжок попадеться, ту дівчину поцілує в щічку. (Гадання)

Роман. Ви б, тітко, розказали, звідки пішов отой звичай – гадати на Андрія.

Господиня. (За дверима чути стукіт) Хтось іще до нас на вечорниці добивається. От ми в них і розпитаємо все про народні звичаї.

1 дівчина. Добрий вечір, пустите нас до господи!?

Господиня. Заходьте, люди добрі, може ви якраз і розкажете звідки пішов отой звичай – гадати на Андрія.

1 дівчина. Розкажемо, як від старих людей чули.

Андрій – один із апостолів Ісуса Христа. Його ще називають Первозванним, бо саме його та його брата Симона - Петра Ісус зробив своїми першими учнями.

2 дівчина. Вони обидва були рибалками, обидва без вагань прийняли вчення Христа і були наділені здатністю цілювати хворих людей. Каліки, незрячі, хворі після зустрічі з ними одужували. З роками народ звертався до Андрія Первозванного, як до свого цілителя.

3 дівчина. Люди вірили, що саме в ніч народження апостола Андрія можуть збутися ті бажання, які омріяв кожен. А особливо дівчата, а ще старі люди кажуть, що все загадане збудеться тільки тоді, коли в нього віриш. Без віри гадання не буде мати ніякої сили.

4 дівчина. 13 грудня – одне з трьох важливих свят передріздвяного циклу. Перше – Введення Марії в храм (4 грудня), друге – Андрія Первозванного (13 грудня), третє – Миколи Чудотворця (19 грудня). Ці свята ніби регулюють поведінку людини: саме від Введення починається піст. У цей час молодь навчають різних ремесел, співаючи чи ведучи розмови. Розповідають казки та легенди повчального характеру. В них засуджується брехня, розпуста.

Господиня. Дякуємо вам за цікаву розповідь. Але чому ви прийшли так пізно на вечорниці?

1 дівчина. Та ми ж пекли калиту! Які ж вечорниці без поїдання калити.

Господиня. Так де ж калита?

2 дівчина. Ось вона. (Калита підвішена на довгій палиці)

Охоронятиме її «Пан Калитинський». Бажаючі «сідають верхи» на коцюбу та «їдуть» кусати калиту.

Мета «Пана Калитинського»- розсмішити «пана Коцюбинського»

Мета «Пана Коцюбинського» - не розсміятися. Якщо він хоча б посміхнеться – то «пан Калитинський » помагає його сажею.

1 хлопець. Доброго здоров'я, пане Калитинський!

2 хлопець. Добрий вечір, пане Коцюбинський! Куди ви прямуєте?

1 хлопець. Та калиту ж їду кусати!

2 хлопець. А я буду по обличчю писати!

1 хлопець. А я таки вкушу!

2 хлопець. А я таки впишу!

Пан «Калитинський » може ставити запитання:

1. Чому багато води у морі?

2. На що борошно у млині падає?

3. Як поділити 5 бараболі на трьох?

4. Що у хаті цілують?

5. Коли воша подібна до квочки?

6. це чорна? – Ні, червона. – А чому біла? – Тому що зелена.

7. Не дід, а з бородою, не корова, а доїться.

«Пан Калитинський» може також дати яке – небудь кумедне завдання «панові Коцюбинському»

Наприклад:

1. Затанцювати догори ногами.

2. Прокукарікати тричі.
 3. Пробігти, гавкаючи.
- Залишки калити поділити між учасниками.

Господиня. А де оті хлопці, що вивідали у старих людей нове гадання.

1 хлопець. (учень 8 класу) Та бабця Одарка розповіла, що вона, як була дівкою, кинула на Андрія чобіт за тин, так собака його поцупив і заніс прямо у двір де вона зараз живе.

Господиня. Я знаю, куди чобіт носком поверне, то туди і заміж підеш. Ану давайте спробуємо. (Дівчата кидають чоботи)

1 дівчина. Ой, а в кого це я влучила?

1 хлопець. Та в кого ще, як не в мою маму.

1 дівчина. Ого, прямо в свекруху попала. Скоро заміж вийду, та не скоро улюбленою невісткою стану.

Господиня. Є у мене ворожба і для хлопців. Ось вам тарілки з водою, а оце персні. Хлопцям треба спробувати дістати ротом перстень. Хто швидше?

(Хлопці ворожать. Дівчата сміються)

Господиня. Так гарно хлопці ворожили, що я пропоную їм позмагатися.

(Хлопці поїдають пиріжки на швидкість)

2 дівчина. На сьогоднішні вечорниці я сплела віночок з різного зілля.

- Дівчатка, станьте гуртом! Треба підкинути віночок вгору. На кого він впаде, та й заміж першою вийде!

(Дівчатка ворожать)

3 дівчина. Дівчата, я знаю дуже цікаве ворожіння. Треба натягнути стрічку. Кожна дівчина прив'яже до неї свою нитку. Чия нитка швидше згорить, то та дівчина першою заміж вийде.

(Дівчата ворожать)

4 дівчина. Дівчата, а давайте погадаємо ще на тарілках, мені бабуся розказувала: під тарілку кладеться лялька, перстень, ключі, та інші предмети. Дівчата будуть витягувати по одному предмету, не підглядаючи, а я буду розповідати, що він означає. (Лялька – зрадить милий, Ключ - бути тобі добрій господині, перстень – скоро заміж вийдеш, ручка – будеш вчитися, мірт – ще походиш в дівчатах)

Господиня. Дівчата, а як будете додому йти не забудьте «паркан» порахувати. Розказую як : підходите до паркана і якнайширше розставляєте руки. Чи більше дощечок обхватите тим багатшими будете у майбутньому. Тільки будьте уважні, бо хлопці можуть паркан вимазати варенням – це щоб дівчину до себе приклеїти.

1 хлопець. Дякуємо господині за теплу хату, молодим дівчатам за стіл багатий. Нехай на свята у вашій хаті буде гостей багато.

1 дівчина. Ми гуляли, веселились,

Усім весело було.

Вечорниці завершились

І здається все пройшло.

2 хлопець. Ні, так просто не проходить,

В серці струночка бринить.
Про шкільні ці вечорниці
Спомин в серці буде жить.

Ведучий. Ось і ожили перед нами ігри і забави нашого народу. Тепер головне, щоб вони і надалі не пішли у забуття. Міцний наш рід, жива у ньому пам'ять про минуле. Тож бережіть цю прекрасну, невичерпну скарбницю. У ній розум, кмітливість, гумор, надія і світло завтрашнього дня. Хай у вас завжди живим вогником світяться обереги пом'яті!